

## МОТИВАЦІЯ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО ЗДІЙСНЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

*У статті розглянуто вплив процесів глобалізації та євроінтеграції на підготовку майбутніх педагогів як конкурентоспроможних фахівців з урахуванням умов воєнного стану та дистанційного навчання. Охарактеризовано механізми євроінтеграційних процесів в освіті, тенденції реформування української системи освіти відповідно до вимог Європейського Союзу, європейських цінностей та принципів, ґрунтовно розглянуто наукову літературу з цього питання. Визначено, яким чином розвиток людського капіталу відповідно до європейських цінностей та стандартів сприяє якісним змінам в системі освіти усіх рівнів. Охарактеризовано роль процесу євроінтеграції у формуванні сучасного простору для зростання та освіченості педагогів, критерії та принципи трансформування українських закладів вищої освіти до загальноєвропейських вимог, що позитивно впливає на конкурентоспроможність майбутніх педагогів, здатних адаптуватись до складних умов сьогодення та вмотивованих до саморозвитку. Визначено основні види міжнародної співпраці здобувачів, зокрема охарактеризовано роль академічної мобільності як ключової вимоги інтеграційних процесів українських закладів вищої освіти в міжнародний освітній простір, що відкриває можливості для професійного та особистісного розвитку майбутнього педагога, набуття досвіду та розширення світогляду, обміну культурними та науковими здобутками. Висвітлено результати дослідження мотиваційної сфери майбутніх педагогів до здійснення міжнародної діяльності в контексті євроінтеграційних процесів: потреби здобувачів спеціальностей 012 Дошкільна освіта, 013 Початкова освіта та 016 Спеціальна освіта Херсонського державного університету щодо міжнародної співпраці, їх інтереси, мотиви залученості до міжнародної співпраці, а також причини низького рівня активності. Проаналізовано зміни ставлення здобувачів до міжнародної діяльності за час воєнного стану.*

**Ключові слова:** мотивація, євроінтеграційні процеси, міжнародна співпраця, мотиви, академічна мобільність, професійна підготовка.

Вивчення сталої мотивації майбутніх вчителів початкової школи зумовило дослідження характеру провідних мотивів не лише у процесі здійснення професійної діяльності, а й на етапі здобуття педагогічної професії. Під час навчання у закладі вищої освіти перед здобувачами відкриваються можливості здійснення діяльності у напрямі міжнародної співпраці, зокрема участь у різноманітних грантових програмах та проєктах ЄС, академічна мобільність різної тривалості, наукові та професійні заходи (конференції, форуми, круглі столи), вебінари або інші формати залучення до занять іноземних викладачів та ін. Українські заклади вищої освіти укладають договори про співпрацю з європейськими закладами та постійно знаходяться у пошуку нових перспектив та можливостей. На нашу думку, цифровізація освіти (переважання дистанційного та змішаного навчання) та воєнний стан в Україні вплинули на євроінтеграційні процеси в освіті, що потребує вивчення імплементації європейського досвіду в український освітній простір.

Питаннями реформування вищої освіти в аспекті євроінтеграційних процесів займаються Бережна С., Богачевська І., Волинець Ю., Здіорук С., Левківський М., Мартиненко С., Мирончук Н., Овсянкіна Л., Парпан У., Хоминець С. та ін. На думку науковців, процеси глобалізації та інформатизації впливають на підготовку майбутніх фахівців, зокрема в педагогічній галузі. Це зумовлює необхідність дослідження мотивації здобувачів до здійснення діяльності в напрямках міжнародної співпраці [6, с. 51].

Європейський Союз – це “об’єднання демократичних європейських країн заради миру та процвітання”, які мають спільну політику в різних галузях, у тому числі – у сфері освіти. ЄС має спільні інституції, що діють відповідно до європейських цінностей та вирішують питання на основі суверенних повноважень, об’єднання яких називають євроінтеграцією [11, с. 72]. Сучасні дослідники зазначають, що “успішна євроінтеграція України можлива лише за умови здійснення низки реформ, в тому числі і в освітньому просторі”. Розвиток людського капіталу відповідно до європейських цінностей та стандартів сприяє якісним змінам в системі освіти усіх рівнів [20]. Українська освіта сьогодення в умовах євроінтеграційних процесів обирає шлях демократичності, практичної спрямованості, багатопрофільності та цифровізації, що однозначно впливає на освітній простір.

Важливим питанням теорії та практики вищої школи сьогодні є розвиток сталої мотивації здобувачів до здобуття професії (на етапі навчання) та власне під час професійної діяльності. Додаткові дослідження у цьому контексті зумовлені використанням дистанційного та змішаного форматів навчання на рівні з традиційним офлайн-навчанням [5, с. 59]. Вкорінення інструментів ІКТ в професійний та життєвий простір зумовлює вивчення мотивуючого освітнього середовища. На думку Ю. Волинець, процес євроінтеграції дозволяє уможливити формування сучасного простору для зростання та освіченості педагогів. За сучасних умов та викликів, що постають перед українським суспільством, мотивація до професійного зростання майбутнього педагога, як суб’єкта європейського процесу, є запорукою його адаптації до постійних змін [4, с. 82].

В процесі трансформування українських ЗВО до загальноєвропейських вимог одними з визначальних критеріїв є академічна мобільність здобувачів, закордонні стажування викладачів та відповідність

конкурентоспроможних випускників вимогам ринку праці Європи [23, с. 311]. Зазначимо, що ці критерії є взаємопов'язаними і регламентованими, оскільки міжнародна діяльність та співпраця з закордонними ЗВО є ознакою роботи в напрямі підвищення якості освіти, а також позитивно впливає на конкурентоспроможність майбутніх педагогів, здатних адаптуватись до складних умов сьогодення та вмотивованих до саморозвитку.

На думку Семикіної М. та Дудко С., механізм мотивації для професійного розвитку майбутнього фахівця “має уявляти собою систему чинників, заходів та інструментів впливу, що заохочують до набуття затребуваних компетенцій в інтересах досягнення інноваційних цілей” [18, с. 12]. Автори вважають, що якісні позитивні зрушення в цьому напрямі неможливі без адаптації мотиваційного механізму до вимог євроінтеграції з обов'язковим застосуванням індивідуального підходу у мотивації.

Сукупність взаємозалежних процесів організації, планування, мотивації та контролю діяльності розглядають як основу конкурентоспроможності [1]. Для майбутніх фахівців у галузі освіти бути конкурентоспроможним – основна вимога часу. Ознакою сучасної освіти є “широке впровадження міжнародного досвіду, ідей інтеграції” [7, с. 19]. Впровадження новітніх концепцій в освіті має будуватись на вагому теоретичному та практичному підґрунті, елементом якого є “аналіз сучасних тенденцій у міжнародному освітньому просторі” [7, с. 21]. Інформаційне суспільство XXI століття характеризується тенденціями глобалізації та інтеграції, що дозволяє різним країнам переймати позитивний досвід інших, зокрема і в галузі освіти.

На думку О. Дубасенюк, “вирішальним чинником економічного і культурного розвитку країни є якісна робота закладів вищої освіти у напрямі створення нових технологій, збереження і відтворення культурної традиції, підготовки професійних кадрів, адаптованих до швидких змін у суспільстві” [7, с. 27]. Педагог О. Ярошинська визначає серед основних вимог до проєктування освітнього середовища у закладі вищої освіти (зокрема, до підготовки майбутніх педагогів) рівень інтернаціоналізації ЗВО: “Наявність міжнародного компонента в змісті навчальних планів і програм, міжнародна мобільність студентів і професорсько-викладацького складу, наявність програм технічного і наукового співробітництва та взаємодопомоги” [22, с. 48]. Серед основних завдань діяльності дослідниці зазначає формування мотивації, яка сприятиме “забезпеченню процесу саморозвитку людського потенціалу, формування конкурентоспроможності, престижності, інноваційного характеру розвитку ЗВО” [22, с. 51].

Система освіти європейських країн реформується під впливом перетворень світового простору, де провідною тенденцією є інтеграція [10, с. 164]. В нормативних документах мотивація євроінтеграційних процесів формулюється як “необхідність зміцнення інтелектуального, культурного, соціального, наукового і технологічного вимірів європейської спільноти, а також розвитку європейського стабільного й демократичного суспільства” [15, с. 123]. Також провідною європейською тенденцією є підвищення рівня довіри до якості освіти. Впровадження найкращих європейських практик з метою забезпечення якості освіти здійснюється на основі взаємодовіри. В нормативній базі, що регламентує Болонський процес, визначені такі тенденції євроінтеграції закладів вищої освіти: “оснащення сучасними ІКТ; впровадження дистанційного навчання; інтеграція ЗВО” [3, с. 112].

Однією з необхідних вимог до європейського простору вищої освіти є “вільна мобільність здобувачів, викладацького, адміністративного складу та випускників” [9, с. 147]. Вимогою євроінтеграції, яка уможливила широку мобільність здобувачів та викладачів, є трирівнева організація вищої освіти: перший (бакалаврський) рівень, другий (магістерський) та третій (освітньо-науковий) рівні. Серед провідних тенденцій сучасної професійної підготовки визначають також інтернаціоналізацію вищої школи, яка уможливорює “створення інтернаціональних освітніх структур різного призначення, забезпечення студентської мобільності, тобто переходу до гнучких взаємоузгоджених навчальних планів модульного типу, що дозволяють студентам легше адаптуватись до умов навчання у ЗВО, інших країнах, широке застосування ІКТ і дистанційного навчання” [10].

Провідними принципами розвитку сучасної української вищої освіти контексті євроінтеграційних процесів дослідники визначають: демократизацію та багатоваріантність вищої освіти; універсальність освіти; відповідність загальноновизнаним світовим стандартам; організованість освітнього простору; мотивацію здобувачів до рефлексії та самопізнання; діяльність на добровільних засадах [14, с. 382].

Адаптація до загальноєвропейських орієнтирів освіти визначається політичним курсом незалежної України як етап ствердження орієнтації на загальнолюдські цінності, притаманні демократичному суспільству. Європейські стандарти передбачають формування фахівця та “реалізацію індивідуально-креативного кредо особистості у процесі підготовки студента до професійної діяльності, який матиме змогу мобільно реагувати на зміни в соціальному й економічному житті суспільства, здійснювати ефективне соціальне й професійне спілкування, більш гнучко аналізувати й вирішувати різні ситуації засобами комунікації” [16, с. 67].

Європейський вектор розвитку незалежної України зумовив реформування освіти та значний розвиток ІКТ, а також орієнтацію на вимоги Болонського процесу, що мало значний вплив на всіх етапах української системи освіти в змістовному та процесуальному вимірах [19, с. 38].

Основною особливістю впровадження реформ в українській освіті є їх інтенсивність, адже освіта є галуззю, на яку безпосередньо впливають інтеграційні процеси, суспільні трансформації та тенденції глобалізації [19, с. 38]. На Конференції міністрів вищої освіти Європи “Утворення європейського простору вищої освіти” було зазначено, що міжнародний вимір вищої освіти охоплює “якість, формування довіри,

сумісність, мобільність, порівняння кваліфікацій, рівнів освіти та привабливість” [9, с. 113]. При цьому якість освіти визначають основоположною характеристикою, оскільки “забезпечення якості освіти має міжнародний вимір і здійснюється на основі взаємоповаги та довіри” [10, с. 163].

Дослідження думки здобувачів щодо забезпечення якості вищої освіти також виводить на проблему низьких показників академічної мобільності, причинами яких в останні роки були карантинні обмеження та пандемія [17].

Фундаментальні засади євроінтеграції в освіті формує мобільність здобувачів та викладачів з метою постійного обміну досвідом навчання і професійної діяльності. Академічна мобільність є ключовою вимогою інтеграційних процесів українських закладів вищої освіти в міжнародний освітній простір, що відкриває можливості для професійного та особистісного розвитку майбутнього педагога, набуття досвіду та розширення світогляду, обміну культурними та науковими здобутками.

Академічна мобільність на найвищому рівні в нормативно-правовому аспекті регламентована Законом України “Про вищу освіту”; Законом України “Про наукову та науково – технічну діяльність”; Постановою Кабінету Міністрів України “Про затвердження Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність” [2, с. 9].

В Європейському Союзі академічна мобільність забезпечена спеціальними програмами (наприклад, “Erasmus”, “Erasmus-Mundus”, “Tempus”, “Jean Monet Action – Understanding European Integration” та ін.). Однак поки Україна не є членом ЄС, повноцінно використовувати весь потенціал подібних програм складно, оскільки не всі українські заклади вищої освіти мають досвід активної міжнародної співпраці з європейськими ЗВО [13].

Науковець С. Здіорук, вивчаючи академічну мобільність як фактор інтеграції України в європейський простір, визначає такі причини низької активності здобувачів та викладачів в контексті міжнародної співпраці: “нестача матеріально-фінансового забезпечення, відсутність спеціальних методів і механізмів академічного обміну, інфраструктури, яка забезпечує ефективний обмін, відмінність змісту навчальних програм з курсів, а також слабка підготовка з іноземних мов у середній та вищій школі, візовий режим та ін” [8]. До того ж, стан академічної мобільності в Україні частіше носить індивідуальний характер і радше є винятком, ніж постійним елементом системи освіти [8].

Науковець визначає, що певним чином дані проблеми нівелюють “міжнародні освітні проекти, метою яких є: підвищення якості та ефективності навчання, гарантування визнання дипломів та обмін інформацією” [8]. Додатково зазначимо, що в сучасних умовах для українців діє безвізовий режим, а проблема відмінності змісту навчальних програм вирішена наявністю Положень у ЗВО, що регламентують даний аспект діяльності.

Перехід академічної мобільності із явища-винятку в системне явище уможливорює євроінтеграційні процеси, а разом з цим “вдосконалення освітніх технологій, вихід якості української освіти на світовий рівень, інноваційний розвиток університетської науки та інтеграцію її з виробництвом, надходження коштів від іноземних партнерів, які можна інвестувати в розвиток вітчизняної системи освіти, а також покращить якість трудових ресурсів країни та можливості працевлаштування українців” [12, с. 22]. Однак для реалізації цієї мети необхідне обов’язкове “створення продуктивної системи національної академічної мобільності, її нормативно-правової бази, організаційно-економічного механізму, визначення джерел фінансування та готовності до партнерства суб’єктів процесу академічних обмінів” [12, с. 23].

Дослідниця С. Бережна визначає такі проблеми низької активності здобувачів та викладачів в контексті міжнародної співпраці: проблема контролю в освітньому процесі; мовна проблема (недостатній рівень іноземних мов); недостатня цифрова компетентність; матеріальні проблеми; психологічні труднощі [2, с. 10]. Аналіз теоретичних джерел щодо причин та проблем майбутніх педагогів в участі у міжнародній діяльності став підґрунтям практичного вивчення цього питання.

У вересні 2022 року нами було проведено дослідження мотивів здобувачів педагогічного факультету Херсонського державного університету до здійснення міжнародної співпраці з урахуванням умов воєнного стану. Херсонський державний університет – тимчасово переміщений заклад, освітній процес в якому наразі відбувається у дистанційному (синхронно та асинхронно) та за можливості очному форматах. На педагогічному факультеті навчаються здобувачі трьох спеціальностей: 012 Дошкільна освіта, 013 Початкова освіта та 016 Спеціальна освіта.

Серед здобувачів та випускників педагогічного факультету нами було проведено анкетування: 86,8% респондентів зараз навчаються на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти, 6,6% – на другому (магістерському) рівні, 6,6% – випускники, які вже здобули повну вищу освіту. За спеціальностями розподіл респондентів відбувся таким чином: 41,5% здобувачів за спеціальністю Початкова освіта, 33% – Дошкільна освіта та 25,5% – Спеціальна освіта (Рис. 1).

Зазначимо, що, за даними анкетування 9,4% здобувачів мають досвід участі в діяльності в напрямі міжнародної співпраці, 50,9% не мають такого досвіду, але планують / мають бажання, 39,6% респондентів відповіли, що не мають бажання брати участь в міжнародній діяльності (Рис. 2).

Найпоширенішими форматами, в яких брали участь здобувачі, виявились: вебінари або лекції іноземних викладачів (8,5% опитуваних), міжнародні проекти та конкурси (5,7%), курси іноземних викладачів (2,8%), міжнародні стажування (2,8%), програми Подвійного дипломування (2,8%), публікації статей в іноземному виданні / збірнику міжнародної конференції (1,9%).

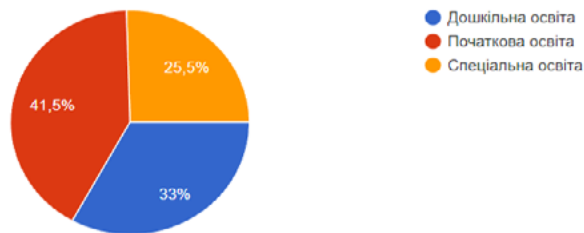


Рис. 1. Розподіл респондентів за спеціальностями

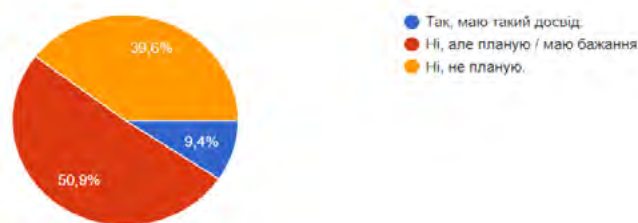


Рис. 2. Досвід респондентів щодо міжнародної співпраці

Порівняємо з форматами міжнародної взаємодії (Рис. 3), в яких здобувачі планують взяти участь / виявляють бажання на майбутнє: програма “Подвійний диплом” (36,8%), вебінари або лекції іноземних викладачів (34,9%), міжнародне стажування (34,9%), курси іноземних викладачів (27,4%), міжнародні проекти, конкурси (13,2%), участь у міжнародних конференціях або конференціях з міжнародною участю (13,2%), публікації статей в іноземному виданні / збірнику міжнародної конференції (4,7%).

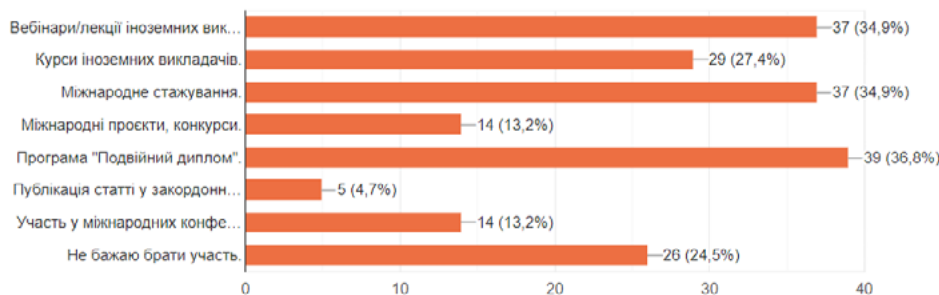


Рис. 3. Формати міжнародної взаємодії, в яких здобувачі планують взяти участь

Міжнародна співпраця сприяє розвитку в особистості: “здатності мислити в порівняльному аспекті; вмінню обирати шляхи взаємодії з урахуванням особливостей іншої культури; готовності до міжкультурної комунікації; поглиблює знання про іншу культуру тощо” [13, с. 84]. Ми дослідили думку здобувачів щодо можливостей, які надає їм залученість до міжнародної діяльності (Рис. 4).

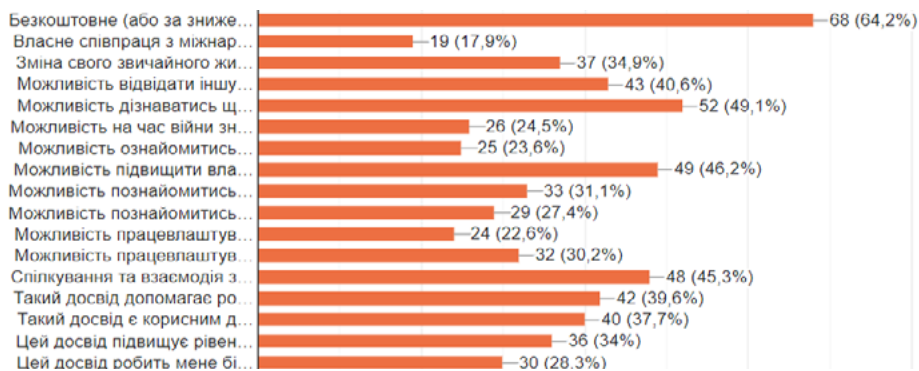


Рис. 4. Можливості міжнародної співпраці, які обирають респонденти

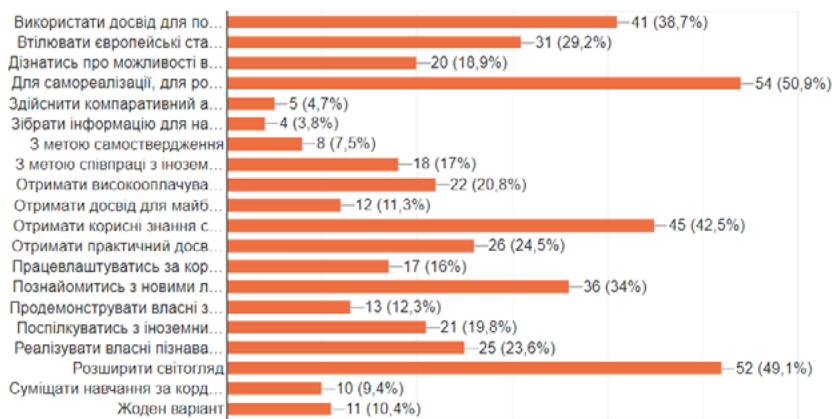


Рис. 5. Мета міжнародної співпраці респондентів

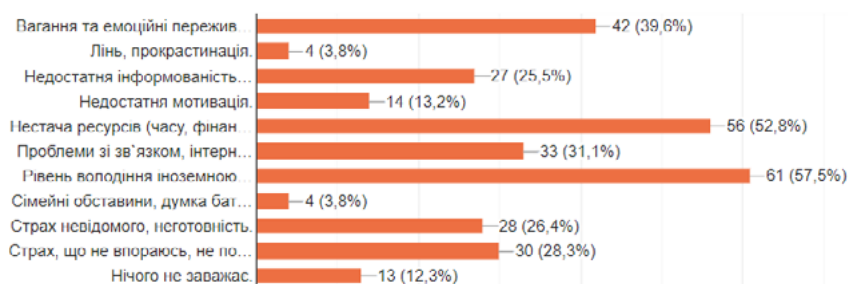


Рис. 6. Причини низької активності у міжнародній діяльності

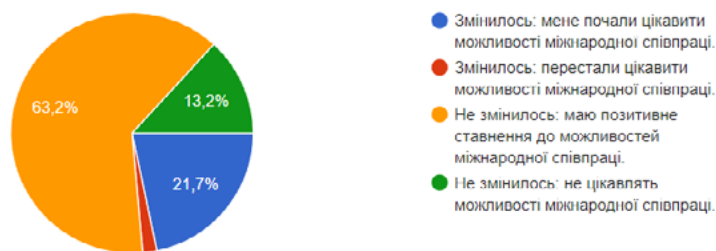


Рис. 7. Зміни у ставленні здобувачів до міжнародної співпраці за час війни

Слід зазначити, що переважна більшість обирають для себе такі можливості: безкоштовне (або за зниженою вартістю) проживання закордоном, стипендія або інші фінансові переваги (64,2%), можливість дізнатись щось нове, задовольняти мої пізнавальні інтереси (49,1%), можливість підвищити власний рівень володіння іноземною мовою (46,2%), спілкування та взаємодія з новими людьми (45,3%), можливість відвідати іншу країну, подорожувати (40,6%). Можемо прослідкувати перевагу пізнавальних, комунікативних та рекреаційних мотивів з поєднанням з задоволенням базових потреб про безпечне проживання та існування, що зараз є дійсно болючим питанням для українців. Зауважимо, що 21,7% респондентів надають перевагу живій взаємодії face-to-face для міжнародної співпраці, 16% – дистанційній, 20,8% респондентів задовольняють обидва ці варіанти, 24,5% ще не визначились і хочуть спробувати.

Основними завданнями академічної мобільності здобувачів на думку науковців є “можливість здобувати освіту за кордоном з обраного напрямку підготовки, доступність провідних освітніх закладів та наукових шкіл, розширення знань у сфері культури і традицій іншої країни; сприяння особистісному розвитку, підвищенню рівня знань і створенню можливостей для працевлаштування; стимулювання до вивчення іноземних мов, як засобу міжнародної інтеграції й функціонування єдиного ринку освітніх послуг” [21, с. 226]. Ми дослідили мету та завдання здобувачів педагогічного факультету ХДУ до участі у міжнародній співпраці (Рис. 5). За результатами опитування 50,9% респондентів вбачають мету у самореалізації, для розвитку особистості, 49,1% – щоб розширити світогляд, 42,5% планують отримати корисні знання стосовно своєї професії, а 38,7% хочуть використати досвід для покращення життя українців, допомогти їм. Отже, крім пізнавальних мотивів сприятливими для саморозвитку здобувачів, є свідоме бажання допомагати іншим та спрямованість на професійний розвиток.

Також ми дослідили причини, які заважають здобувачам педагогічного факультету брати участь в міжнародній діяльності (Рис. 6). Найпоширенішими проблемами виявились низький рівень володіння іноземною мовою (57,5%), нестача ресурсів – часу, фінансів (52,8%), вагання та емоційні переживання (39,6%), проблеми зі зв'язком та інтернетом (31,1%). Слід зазначити, що дані результати перекликаються з проаналізованими вище дослідженнями науковців Здіорука С. та Бережної С., а точніше в усіх аспектах фігурує мовна та технічна проблеми.

Повертаючись до мовної проблеми, зазначимо, що 23,6% респондентів визначають своїм рівнем володіння іноземною мовою середній, 71,7% – нижче середнього та лише 4,7% – вище середнього. На технічні проблеми та нестабільний інтернет впливає місцезнаходження респондентів: 41,5% опитуваних знаходяться на тимчасово окупованій території, де довготривалі проблеми з електропостачанням, інтернетом та відсутній мобільний зв'язок.

Ми проаналізували, чи змінилось ставлення здобувачів до міжнародної діяльності, зокрема до академічної мобільності, за час війни (Рис.7). Як бачимо, 63,2% мають позитивне ставлення, як і раніше, а 21,7% респондентів почали більше цікавитись можливостями міжнародної співпраці.

Отже, результати дослідження свідчать, що більшість здобувачів педагогічного факультету Херсонського державного університету позитивно налаштовані до міжнародної діяльності та виявляють інтерес до різних форматів взаємодії (особливо, академічної мобільності та занять з іноземними викладачами). В опитуваних переважають пізнавальні, комунікативні та рекреаційні мотиви, також визначальним є свідоме бажання допомагати іншим та спрямованість на професійний розвиток. Основними причинами низького півня залученості до міжнародної співпраці є низький рівень володіння іноземною мовою, нестача ресурсів – часу, фінансів, вагання та емоційні переживання, проблеми зі зв'язком та інтернетом, особливо на тимчасово окупованій території. Ми дійшли висновків, що процес євроінтеграції дозволяє уможливити формування сучасного простору для зростання та освіченості педагогів. Під час навчання у закладі вищої освіти перед здобувачами відкриваються можливості здійснення діяльності у напрямі міжнародної співпраці, зокрема участь у різноманітних грантових програмах та проєктах ЄС, академічна мобільність різної тривалості, наукові та професійні заходи (конференції, форуми, круглі столи), вебінари або інші формати залучення до занять іноземних викладачів та ін. За сучасних умов та викликів, що постають перед українським суспільством, мотивація до професійного зростання майбутнього педагога, як суб'єкта європейського процесу, є запорукою його адаптації до постійних змін. Вмотивований вихователь, вчитель або викладач – це особистість, спрямована на успішний результат навчання та професійної діяльності, оскільки орієнтована на постійне самовдосконалення.

#### Використана література:

1. Безус П. І., Терепенко В. І. Управління конкурентоспроможністю організації в умовах євроінтеграції. Ефективна економіка, 2017.
2. Бережна С. В. Академічна мобільність студентів як умова здобуття якісної освіти (на прикладі історичного факультету ХНПУ імені Г. С. Сковороди). *Актуальні проблеми методики навчання історії, правознавства та суспільствознавчих дисциплін* : матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди, Вітебський держ. ун-т ім. П. М. Машерова: іст. ф-т, Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. Харків : ХНПУ, 2016. Вип. 8. С. 7–11.
3. Болонський процес: тенденції, проблеми, перспективи: пос. / за ред. В. П. Андрущенка. Київ, 2004. 162 с.
4. Волинець Ю. Мотивація професійного розвитку дошкільних педагогів як умова підвищення якості дошкільної освіти в умовах євроінтеграції. *Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка* / Київський університет імені Б. Грінченка. 2021. 36(2). С. 80–85. URL: <https://doi.org/10.28925/2311-2409.2021.3610>.
5. Воляннюк А. Розвиток сталої мотивації у майбутніх вчителів початкової школи в умовах змішаного навчання. *OpenEdu*. 2021. № 10. С. 56–66. URL: <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2021.106>.
6. Демченко О. П. Підготовка майбутніх творчих педагогів обдарованих дітей у контексті євроінтеграції. *Молодий вчений*. 2019. № 5.2 (69.2). С. 47–52.
7. Дубасенюк О. А. Концептуальні моделі педагогічної освіти: наукові пошуки та здобутки. Професійно-педагогічна освіта: сучасні концептуальні моделі та тенденції розвитку : монографія / за заг. ред. проф. О.А. Дубасенюк: Вид. 2-е, доп. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2008. С. 8–29.
8. Здіорук С. І., Богачевська І. В. Академічна мобільність як фактор інтеграції України у світовий науковоосвітній простір. *Аналітична записка*. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1421/> (дата звернення: 27.08.2022).
9. Конференція міністрів вищої освіти Європи “Утворення європейського простору вищої освіти” / Болонський процес: документи / укладачі З. І. Тимошенко, А. М. Грехов, Ю. О. Гапон, Ю. І. Палеха. Київ : Вид-во Європ. ун-ту, 2004. 169 с.
10. Мартиненко С. Європейський простір вищої освіти: тенденції розвитку та пріоритети. *Освітологія*. 2013. Вип. 2. С. 163–167. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ocvit\\_2013\\_2\\_22](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ocvit_2013_2_22) (дата звернення: 31.08.2022).
11. Мельник А. В. Євроінтеграція як чинник мотивації працівників до підвищення якості людського капіталу (РВЛ ЦНТУ). *Матеріали конференції CUNTU*. 2017. С. 70–73.
12. Мирончук Н. М. Академічна мобільність як фактор інтеграції України у світовий освітній простір. Модернізація вищої освіти в Україні та за кордоном: зб. наук. праць / за ред. проф. С. С. Вітвицької, доц. Н. М. Мирончук. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 20–24.
13. Мирончук Н. М., Левківський М. В. Болонський процес і вища освіта України : навч.-метод. посібн. Житомир, 2010. 152 с.
14. Овсянкіна Л. А. Перспективи розвитку сучасної освіти у контексті євроінтеграції. *Вища освіта України*. Додаток 2 до № 3. Т. I(26). 2011. Тематичний випуск “Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору. С. 382.

15. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу : документи і матеріали 2003–2004 рр. / за ред. В. Г. Кременя. К. Тернопіль : Вид-во ТДПУ, 2004. 144 с.
16. Парпан У. М. Провідні принципи розвитку сучасної вищої освіти України в контексті євроінтеграції. *Lex Portus*. 2018. № 1. С. 62–73.
17. Саух П. Ю., Набок, М. В., Кізілов, О. І. Якість вищої освіти в Україні очима студентів. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 3(2). С. 1–8. 2021. URL: <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2021-3-2-11-5>.
18. Семикіна М. В., Дудко С. В. Мотиваційний механізм професійного розвитку персоналу та його адаптація до завдань євроінтеграції. 2021. PhD Thesis. РВЛ ЦНТУ. *Матеріали конференції CUNTU*. 2017. С. 11–14.
19. Сисоєва С. Освітні реформи: освітологічний контекст. *Освітологія*. 2013. Вип. 2. С. 36–45.
20. Скорик Т. В. Освіта впродовж життя в контексті євроінтеграційних процесів. 2016.
21. Хоминець С. І. Поняття та види академічної мобільності студентів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету : серія: Педагогіка. Соціальна робота* / гол. ред. І. В. Козубовська. Ужгород : Говерла, 2019. Вип. 2(45). С. 223–227.
22. Ярошинська О. О. Проектування освітнього середовища професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи : монографія. Умань : ФОП Жовтий О. О., 2014. 456 с.
23. Spivakovsky A., Petukhova L., Anisimova O., Horlova A., Kotkova V., Volianiuk A., ICT as a key instrument for a balanced system of pedagogical education. *CEUR Workshop Proceedings*. 2020, Volume 2740, Pages 307–321. 16th International Conference on ICT in Education, Research and Industrial Applications. Integration, Harmonization and Knowledge Transfer. Volume 1: Main Conference, ICTERI 2020, 6 October 2020 - 10 October 2020.

#### References:

1. Bezus P. I., Terefenko V. I. Upravlinnia konkurentospromozhnistiu orhanizatsii v umovakh yevrointehratsii [Management of the organization's competitiveness in the conditions of European integration] *Efektivna ekonomika*, 2017. [in Ukrainian]
2. Berezhna S. V. Akademichna mobilnist studentiv yak umova zdobuttia yakisnoi osvity (na prykladi istorychnoho fakultetu KhNPU imeni H. S. Skovorody). [Academic mobility of students as a condition for obtaining quality education] *Aktualni problemy metodyky navchannia istorii, pravoznavstva ta suspilstvoznachnykh dystsyplin : materialy VIII Mizhnar. nauk.-prakt. konf. / Kharkiv. nats. ped. un-t im. H. S. Skovorody, Vitiiebskyi derzh. un-t im. P. M. Masherova: ist. f-t, Kirovohrad. derzh. ped. un-t im. V. Vynnychenka, Kyiv. un-t im. B. Hrinchenka. Kharkiv : KhNPU, 2016. Vyp. 8. S. 7–11 [in Ukrainian]*
3. Bolonskyi protses: tendentsii, problemy, perspektyvy: pos. / za red. V. P. Andrushchenka [Bologna process: trends, problems, prospect] *K.*, 2004. 162 s. [in Ukrainian]
4. Volynets Yu. Motyvatsiia profesiinoho rozvytku doshkilnykh pedahohiv yak umova pidvyshchennia yakosti doshkilnoi osvity v umovakh yevrointehratsii [Motivation for the professional development of preschool teachers as a condition for improving the quality of preschool education in the conditions of European integration] *Pedahohichna osvita: Teoriia i praktyka. Psykholohiia. Pedahohika.*, Kyivskiy universytet imeni B.Hrinchenka, 2021, 36 (2), S. 80-85. <https://doi.org/10.28925/2311-2409.2021.3610> [in Ukrainian]
5. Volianiuk A. Rozvytok staloi motyvatsii u maibutnikh vchyteliv pochatkovoї shkoly v umovakh zmishanoho navchannia [Development of sustainable motivation in future primary school teachers in conditions of blended learning] *OpenEdu*. 2021. №10. S. 56–66. URL: <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2021.106> [in Ukrainian]
6. Demchenko O.P. Pidhotovka maibutnikh tvorchykh pedahohiv obdarovanykh ditei u konteksti yevrointehratsii [Training future creative teachers of gifted children in the context of European integration] *Molodyi vchenyi*. 2019. № 5.2 (69.2). S. 47-52.
7. Dubaseniuk O.A. Kontseptualni modeli pedahohichnoi osvity: naukovy poshuky ta zdobutky [Conceptual models of pedagogical education: scientific research and achievements] *Profesiino-pedahohichna osvita: suchasni kontseptualni modeli ta tendentsii rozvytku: Monohrafiia / za zah. red. prof. O.A. Dubaseniuk: Vyd. 2-e, dop. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka, 2008. S. 8-29 [in Ukrainian]*
8. Zdioruk S.I., Bohachevska I.V. Akademichna mobilnist yak faktor intehratsii Ukrainy u svitovyi naukoovsitnii prostir [Academic mobility as a factor of Ukraine's integration into the global scientific and educational space] *Analychna zapyska*. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1421/> (data zvernennia: 27.08.2022). [in Ukrainian]
9. Konferentsiia ministriv vyshchoi osvity Yevropy "Utvorennia yevropeiskoho prostoru vyshchoi osvity" [Formation of the European space of higher education] / *Bolonskyi protses: dokumenty / ukladachi Z. I. Tymoshenko, A. M. Hrehov, Yu. O. Hapon, Yu. I. Palekha. K. : Vyd-vo Yevrop. un-tu, 2004. 169 s. [in Ukrainian]*
10. Martynenko S. Yevropeyskyi prostir vyshchoi osvity: tendentsii rozvytku ta priorityty [European area of higher education: development trends and priorities] *Osvitlohiiia*. 2013. Vyp. 2. S. 163-167. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ocvit\\_2013\\_2\\_22](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ocvit_2013_2_22) (data zvernennia: 31.08.2022). [in Ukrainian]
11. Melnik A. V. Yevrointehratsiia yak chynnyk motyvatsii pratsivnykiv do pidvyshchennia yakosti liudskoho kapitalu [European integration as a factor motivating employees to improve the quality of human capital] (RVL TsNTU). *Materialy konferentsii CUNTU 2017. S.70-73. [in Ukrainian]*
12. Myronchuk N.M. Akademichna mobilnist yak faktor intehratsii Ukrainy u svitovyi osvitnii prostir [Academic mobility as a factor of Ukraine's integration into the world educational space] *Modernizatsiia vyshchoi osvity v Ukraini ta za kordonom: zb. nauk. prats / za red. prof. S.S. Vitvytskoi, dots. N.M. Myronchuk. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka, 2014. S. 20-24. [in Ukrainian]*
13. Myronchuk N.M., Levkivskiy M.V. Bolonskyi protses i vyshcha osvita Ukrainy: navch.-metod. posibn [Bologna process and higher education of Ukraine] *Zhytomyr*, 2010. 152 s. [in Ukrainian]
14. Ovsiankina L. A. Perspektivy rozvytku suchasnoi osvity u konteksti yevrointehratsii [Prospects for the development of modern education in the context of European integration] *Vyshcha osvita Ukrainy. Dodatok 2 do № 3. T. I (26)*. 2011. *Tematychnyi vypusk "Vyshcha osvita Ukrainy u konteksti intehratsii do yevropeiskoho osvitnoho prostoru. S. 382. [in Ukrainian]*
15. Osnovni zasady rozvytku vyshchoi osvity Ukrainy v konteksti Bolonskoho protsesu : dokumenty i materialy 2003 – 2004 rr. [The main principles of the development of higher education in Ukraine in the context of the Bologna process] / za red. V. H. Kremenya. K. Ternopil: Vyd-vo TDPU, 2004. 144 s. [in Ukrainian]
16. Parpan U. M. Providni pryntsypy rozvytku suchasnoi vyshchoi osvity Ukrainy v konteksti yevrointehratsii [Leading principles of the development of modern higher education of Ukraine in the context of European integration] *Lex Portus*. 2018. № 1. С. 62-73 [in Ukrainian]
17. Saukh, P. Yu., Nabok, M. V., Kizilov, O. I., Kuzina, I. I. Yakist vyshchoi osvity v Ukraini ochyma studentiv. *Visnyk Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy*, 3(2), 1-8. 2021. <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2021-3-2-11-5> [in Ukrainian]



18. Semykina M.V., Dudko S.V. Motyvatsiyni mekhanizm profesiinoho rozvytku personalu ta yoho adaptatsiia do zavdan yevro-intehratsii [The motivational mechanism of professional development of personnel and its adaptation to the tasks of European integration] 2021. PhD Thesis. RVL TsNTU. Materialy konferentsii CUNTU 2017. S.11-14. [in Ukrainian]
19. Sysoieva S. Osvitni reformy: osvitolohichni kontekst [Educational reforms: educational context] Osvitlohiia. 2013. Vyp. 2. S. 36-45. [in Ukrainian]
20. Skoryk, T. V. Osvita vprodovzh zhyttia v konteksti yevrointehratsiinykh protsesiv [Lifelong education in the context of European integration processes] 2016. [in Ukrainian]
21. Khomynets, S. I. Poniattia ta vydy akademichnoi mobilnosti studentiv [Concepts and types of academic mobility of students] Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu : seriia: Pedahohika. Sotsialna robota / hol. red. I.V. Kozubovska. Uzhhorod : Hoverla, 2019. Vyp. 2 (45). S. 223–227. [in Ukrainian]
22. Iaroshynska O. O. Proektuvannia osvitnoho seredovyshcha profesiinoi pidgotovky maibutnikh uchyteliv pochatkovoї shkoly [Designing an educational environment for professional training of future primary school teachers] : monohrafiia. Uman : FOP Zhovtyi O. O., 2014. 456 s. [in Ukrainian]
23. Spivakovsky A., Petukhova L., Anisimova O., Horlova A., Kotkova V., Volianiuk A., ICT as a key instrument for a balanced system of pedagogical education. CEUR Workshop Proceedings. 2020, Volume 2740, Pages 307 – 321. 16th International Conference on ICT in Education, Research and Industrial Applications. Integration, Harmonization and Knowledge Transfer. Volume I: Main Conference, ICTERI 2020, 6 October 2020 - 10 October 2020

***Petuhova L., Volianiuk A. Motivation of future teachers to perform international activities in the context of European integration processes***

*The article shows the impact of the processes of globalization and European integration on the training of future teachers as competitive specialists taking into account the conditions of martial law and distance learning. The mechanisms of European integration processes in education, the trends of reforming the Ukrainian education system in accordance with the requirements of the European Union, European values and principles are characterized, and the scientific literature on this issue is reasonably covered. It has been determined how the development of human capital in accordance with European values and standards successfully leads to qualitative changes in the education system at all levels. The process of European integration in the formation of a modern space for the growth and education of teachers, criteria and principles of transformation of Ukrainian higher education institutions to European requirements is characterized, which positively affects the competitiveness of future teachers who are able to adapt to the complex conditions of today and are motivated to self-development. The main types of international cooperation of the awardees are defined, in particular, the role of academic mobility is characterized as a key requirement of the integration processes of Ukrainian higher education institutions into the international educational space, which opens up opportunities for the professional and personal development of the future teacher, gaining experience and broadening one's outlook, exchanging cultural and scientific achievements. The results of the study of the motivational sphere of future teachers to carry out international activities in the context of European integration processes are highlighted: the needs of applicants of specialties 012 Preschool Education, 013 Primary Education and 016 Special Education of Kherson State University regarding international cooperation, their interests, motives of interest in international cooperation, as well as the reasons for low activity level. Changes in the attitude of the acquirers to international activities during martial law were analyzed.*

**Key words:** motivation, European integration processes, international cooperation, motives, academic mobility, professional training.

УДК 378

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.spec.2.11>

**Пінчук І. О.**

**РОЗВИТОК АНГЛОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ  
ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ОДНА З ПЕРЕДУМОВ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ  
ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ**

*Закономірною тенденцією розвитку сучасного суспільного життя є глобальні інтеграційні процеси, в умовах яких Європою обрано інтеграційний інтелектуально-інноваційний розвиток. Сутнісним проявом цього стали Європейська культурна конвенція і Болонський процес, члени якого мають дотримуватися їх основних принципів у системі вищої освіти. Відповідно, виникає потреба сьогодення вітчизняним фахівцям і науковцям, зокрема й освітньої галузі, вільно володіти хоча б однією іноземною мовою (найактуальнішою сьогодені є англійська як міжнародна мова науки й сучасних технологій). Тому в дослідженні наголошено на потребі розвитку англійської комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти, що є передумовою успішної інтеграції України в європейський освітній простір. Вищезазначене обумовлює потребу вільного володіння іноземною мовою випускниками закладів вищої освіти України як важливого чинника конкурентноспроможності їх на світовому ринку праці. Метою статті є теоретичний аналіз особливостей розвитку англійської комунікативної компетентності фахівців педагогічної галузі в професійній діяльності. Зазначено, що актуальним завданням розвитку іноземної комунікативної компетентності майбутніх фахівців є створення знань фахової терміносистеми та набуття вмій і навичок використовувати вузькоспеціалізовану лексику для вико-*